

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası**

5904.01 –“Siyasi institutlar və sistemlər”
ixtisas fənni üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının

PROQRAMI

BAKI - 2025

İzahat vərəqi

5904.01 –“Siyasi institutlar və sistemlər” ixtisas fənni üzrə fəlsəfə doktoru imtahanı proqramının əsas məqsədi politoloq doktorant və dissertantlarda bu bilik sahəsinin müasir vəziyyəti, inkişaf xarakteri və spesifik xüsusiyyətləri barədə mümkün qədər dolğun təsəvvür yaratmaq və onları yüksək səviyyəli peşəkar kimi formalaşdırmaqdan ibarətdir. Proqrama fənnin ən əsas prioritet səciyyə daşıyan fundamental - nəzəri və tətbiqi- praktiki problemləri daxil edilmişdir. Bundan başqa, proqram bu bilik sahəsi ilə bağlı olan məsələlərin sistemləşdirilmiş şəkildə aydınlaşdırılmasını, yeniliklərlə ənənəvi bilgilərin, klassik yanaşmaların qarşılıqlı əlaqəsini nəzərdə tutur. Proqramda bütün mövzular məntiqi ardıcılıqla izah edilir.

Proqram siyasi elmin “Siyasi institutlar və sistemlər” bölməsinin müxtəlif tədqiqat sahələri üzrə strukturlaşdırılmışdır. Onun məzmununu bu sahənin fundamental əsası sayılan 15 akademik mövzu təşkil edir. Həmin struktur “Siyasi institutlar və sistemlər” ixtisası üzrə təhsil alan doktorant və dissertantlara tələb olunan tematikanı əhatə etməyə imkan verir.

Bütövlükdə proqram ali təhsilin doktorantura pilləsi üçün işlənilmiş və qəbul olunmuş həm müasir beynəlxalq, həm də ölkə daxili politoloji standartlara uyğun tərtib edilmiş və doktorantların bilik səviyyəsinin artırılması, onların dünya görüşlərinin daha da genişləndirilməsinə yönəlmişdir.

Mövzuların tematikası

Bölmə I. Siyasətin institusional əsasları

Mövzu 1. Siyasi hakimiyyət

Mövzu 2. Müasir cəmiyyətin siyasi institutları

Mövzu 3. Dövlət universal siyasi institut kimi

Mövzu 4. Seçki sistemləri və texnologiyaları

Mövzu 5. Maraqlar qrupları, partiyalar və partiya sistemləri

Bölmə II. Siyasi sistemlər və proseslər

Mövzu 6. Siyasi sistemlər

Mövzu 7. Siyasi rejim

Mövzu 8. Demokratiyanın müasir konsepsiyaları və növləri

Mövzu 9. Siyasi proses və siyasi inkişaf

Mövzu 10. Beynəlxalq siyasi proseslər

Mövzu 11. Siyasi münaqişələr

Bölmə III. Ən yeni nəzəri və tətbiqi siyasi problematika

Mövzu 12. Empirik siyasi nəzəriyyə

Mövzu 13. Qlobalistika və sosiosiyasi nəzəriyyə

Mövzu 14. Siyasi imicmeykinq

Mövzu 15. Siyasi menecment

Bölmə I. Siyasətin institusional əsasları

Mövzu 1. Siyasi hakimiyyət.

Siyasi hakimiyyətin təbiəti və mahiyyəti. Hakimiyyət və onun tarixi formaları. Siyasi hakimiyyətin müasir nəzəri traktovkaları (şərhləri). Siyasi hakimiyyətin institusionallaşması. Siyasi hakimiyyətin universal cizgiləri. Siyasi hakimiyyətin spesifik cizgiləri. Siyasi hakimiyyətin legitimliyi və leqallığı. Siyasi hakimiyyətin legitimlik tipləri: M.Veberin ənənəvi, xarizmatik və leqal yaxud rəşional legitimlik tipləri. Siyasi hakimiyyətin legitimliyinin əlamətləri. Eksplisit və implisit hakimiyyət. Dünya siyasətində hakimiyyətin və gücün konseptuallaşması.

Mövzu 2. Müasir cəmiyyətin siyasi institutları.

Siyasi institut anlayışı. Siyasi institutların spesifik xüsusiyyətləri, onların dünyada zaman və məkanla müəyyən edilən müxtəlifliyi siyasi elmin əsas problemlərindən biri kimi. Siyasi institutların dörd başlıca tipi – **icra, qanunverici, məhkəmə və məcbur etmə institutları**. Siyasi institutlar və siyasi hakimiyyətin düzgün, demokratik, yaxud cəmiyyətin maraqlarını nəzərə alan formallaşdırılmış modeli. Siyasi institutlar və siyasi hakimiyyətin yanlış, diktator, yaxud düşmən, ictimai maraqları nəzərə almayan formallaşdırılmış modeli.

XIX əsrin sonunda Qərbi Avropada və ABŞ-da institusionalizmin yaranması və səciyyəvi cəhətləri. XX əsrin 20-30-cu illərində institusionalizmin inkişafının **birinci mərhələsi**. İnstitusional nəzəriyyənin əsas cərəyanları. Müxtəlif milli konstitusiyalar və ayrı-ayrı siyasi institutların yaranması və fəaliyyəti ilə bağlı olan “konstitusiya memarlığı” problemi.

İnstitusionalizmin inkişafında **ikinci mərhələ** (İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı dövrdən 60-70-ci illərin ortalarına kimi). Bu dövrün əsas nümayəndələri. İnstitusionalizmin inkişafının **üçüncü mərhələsi** – **yeni institusionalizm**, yaxud **neoinstitusionalizm** (XX əsrin 70-ci illərinin ikinci yarısı – XXI əsrin başlanğıcı).

Neoinstitusionalizmin köhnə institusionalizmdən fərqlənməsi. Yeni institusionalizmin növləri: **normativ institusionalizm, sosial institusionalizm, tarixi institusionaliz, struktur institusionalizm, rəşional seçim mövqeyindən institutların şərhı.**

Müasir cəmiyyətin iki növ siyasi institutları: 1) dövlət hakimiyyəti və dövlət idarəçiliyi institutları. 2) qeyri-dövlət siyasi institutları. Siyasi institutların ikinci növünə aid olan **vətəndaşlıq institutu, insan haqları institutu, ümumi seçki hüququ institutu, siyasi partiyaların institutu, ictimai təşkilatlar və birliklər institutu, maraqların nümayəndəliyi institutu.**

Parlamentarizm institutu. Prezidentlik institutu, Azərbaycan Respublikasında prezidentlik institutunun səciyyəvi cəhətləri. Azərbaycan Respublikasında vitse-prezidentlik institutunun spesifik cəhətləri.

Mövzu 3. Dövlət universal siyasi institut kimi.

Dövlətin mahiyyəti və təbiəti, dövlət anlayışı, dövlətin yaranması nəzəriyyələri, dövlətin yaranması səbəbləri. Müasir dövlət və onun əsas institutları: **parlamentarizm institutu, icra hakimiyyəti institutu, dövlət qulluğu institutu, dövlət başçısı institutu, məhkəmə üsulu məhkəmə icraatı institutu.** Dövlətin formaları: 1) monarxiya(mütləq, dualistik, konstitusiyalı monarxiyalar), 2) respublika(prezident, parlamentli, qarışıq respublikalar).

Dövlət - ərazi quruluşunun formaları. Unitar dövlət(mərkəzləşdirilmiş və qeyri-mərkəzləşdirilmiş unitar dövlətlər). Federativ dövlət. Konfederasiya. Müasir dövlət tipləri: hüquqi dövlət və sosial dövlət. Qloballaşma dövründə dövlətin inkişafının tendensiyaları və problemləri. Azərbaycanda siyasi institutlar: ümumi səciyyə. Azərbaycanda parlamentarizm, onun tarixi və rolu. Azərbaycanda prezidentlik institutu. Azərbaycanda vitse-prezidentlik institutu. Güclü dövlət nəzəriyyələri. Posmüasirlik dövründə dövlətin mahiyyəti, rolu və vəzifələri haqqında yeni fikirlər. R. Folk və T.

Fridmanın yanaşmaları. Milli dövlətlərin güclənməsi ideyası (E.Kapşteyn, A.Utkin). Milli dövlətin adaptasiyası ideyası. (C. Rozenau, S.Streyç). Müasir Qərb politoloji ədəbiyyatında güclü dövlət haqqında ən maraqlı əsərlərdən biri olan amerikalı alim – futuroloq Frensis Fukuyamanın 2004 – cü ildə çap etdirdiyi “Güclü dövlət. XXI əsrdə idarəçilik və dünya nizamı “ əsəri. Akademik Ramiz Mehdiyevin “Güclü Azərbaycan dövləti qloballaşma şəraitində milli ideyanın təcəssümü kimi”.

Mövzu 4. Seçki sistemləri və texnologiyaları.

Demokratik ölkələrin seçki sisteminin dörd fundamental prinsipi: 1) seçki hüququnun ümumiliyi; 2) seçki hüququnun bərabərliyi; 3) seçkilərin əsasən birbaşa olması; 4) seçkilərin gizli olması. Seçki sisteminin üç əsas növü- **majoritar, proporsional** və **qarışıq** seçki sistemləri. Seçki prosesi və seçki kampaniyası. Seçki texnologiyaları. Seçki öncəsi situasiyanın təhlili. Seçki kampaniyasının strategiyası. Ünvanlı qruplar. Namizədin imici.

Seçki kampaniyalarında taktiki texnologiyalar. Seçki texnologiyalarında rəqabətli mübarizə. Müasir Azərbaycan seçki sistemi.

Mövzu 5.Maraq qrupları, partiyalar və partiya sistemləri

Maraq qrupları.Maraq qrupları anlayışı. Maraq qruplarının tipologiyası. Maraq qruplarının **anomik,institusional, assosiativ** və **qeyri assosiativ** növləri.Təzyiq qrupları. Lobbiçilik və lobbist təşkilatlar. Maraqların nümayəndəlik sistemləri sistemləri: **plüralist model, korporativ model, segmentar-korporativ, yaxud neokorporativ(F.Şmitter) model, kliyentelist model.**

Siyasi partiyalar. Siyasi partiyalar anlayışı. Siyasi partiyaların yaranma şəraiti və fərqli xüsusiyyətləri. Portogenezin əsas mərhələləri. Siyasi partiyaların funksiyaları: daxili və xarici funksiyalar. Siyasi partiyaların növləri. Partiya təsnifatının ideoloji oriyentasiyası: liberal, konservativ, sosial-demokratik, xristian –demokratik, milli

istiqlamətlənmiş partiyalar. M.Dyuverjenin partiya tipologiyası: kadr partiyaları,kütləvi partiyalar, ciddi mərkəzləşdirilmiş partiyalar.**Taməhatəli partiyalar** (catch-all parties). **Kartel partiyalar**.

Partiya sistemləri. Partiyaların kəmiyyət təsnifatı: birpartiyalı, ikipartiyalı,çoxpartiyalı sistemlər. Partiya sistemləri tipologiyasına C.Sartorinin yanaşması. Azərbaycan Respublikasında çoxpartiyalı sistem. Lobbiçilik institutu.

Bölmə II. Siyasi sistemlər və proseslər

Mövzu 6. Siyasi sistemlər

Siyasi sistemlər anlayışı. Siyasətin sistemli təhlilinin yaranması və inkişafı.T.Parsonsun yanaşması. Əsas siyasi sistem nəzəriyyələri: D.İstonun “kibernetik modeli”, Q.Almondun “struktur-funksional təhlil”i, K.Doyçun “informasiyalı-kibernetik modeli”. Siyasətin postsistemli traktovkaları: **developmentalist, yeni institusional** (D.Març, D.Olsen),”**strukturasiya**” (A.Giddens) və ayrı-ayrı subyektlərin (agentlərin) çoxsaylı praktikalarından ibarət olan “sosial çöl” (P.Burdye) yanaşmaları. Siyasi sistemin mahiyyəti, strukturu və funksiyaları. Siyasi sistemin işləmə mexanizmləri: siyasi sosiallaşma, institusionallaşma və legitimləşmə mexanizmləri. Siyasi anomiya.

Mövzu 7.Siyasi rejim

Siyasi sistemin mühüm əhəmiyyətli xarakteristikası olan siyasi rejimin mahiyyəti və fərqli xüsusiyyətləri. **Sabit,orta sabit** və **qeyri sabit** rejimlər. Siyasi müxalifət. Siyasi müxalifətin formaları(tipləri). Siyasi rejimlərin növləri: **totalitar, avtoritar və demokratik** növlər. Totalitarizm nəzəriyyəsinin formalaşdırılması. Totalitar ideologiyaların fərqli cəhətləri; Totalitarizmin institusional və normativ

xüsusiyyətləri. Totalitarizmin **faşist, kommunist və teokratik** növləri. Avtoritarizmin növləri: **partiyalı, korporativ, hərbi, milli və şəxsi hakimiyyət rejimləri**.

Mövzu 8. Demokratiyanın müasir konsepsiyaları və növləri

Partisipator (K.Peytman, C.Simmerman), **elitar** (Y.Şumpeter), **plüralist** (Q.Laski, D.Trumer), **poliarxiya** (R.Dahl), **konsosial** (A.Leyphart), **deleqativ/nümayəndəvi** (Q. O'Donnell), **bazar** (U.Qrayder), **teledemokratiya/kiberdemokratiya, refleksiv/düşmən** demokratiya nəzəriyyələri. Demokratiyanın beynəlxalq institutları (Millətlər cəmiyyəti, BMT, Avropa Birliyi) Demokratiyanın universal xüsusiyyətləri. Birbaşa, plebissitar və nümayəndəli demokratiya. Demokratiyanın **konstitusional** (retrospektiv) və **iştirak** (partisipator, kütləvi) konsepsiyaları müasir elmi ədəbiyyatda ən çox baxılan konsepsiyalar kimi. Demokratiyanın Y.Şumpeter tərəfindən verilən konstitusional izahı. İştirak demokratiyasının **“respublika” və “kommunitar”** versiyaları. K.Peytmanın müasir partisipator demokratiyasının əsasını qoymuş **“İştirak və demokratiya nəzəriyyəsi”** kitabı (1970). Demokratiyanın alternativ modelləri. C.Mansbricin **“Rəqabət demokratiyasının o tayında”** (1980) adlı əsərində təklif etdiyi **unitar demokratiya** modeli. B.Barberin **“Güclü demokratiya”** (1984) adlı əsərində **güclü demokratiya** modelinin əsaslandırılması. R.Dalın **“Demokratiya və onun tənqidçiləri”** (1989) kitabı. Demokratikləşmənin üçüncü dalğası və qeyri-liberal demokratiyanın **“defektli”** variantı. V.Merkel və A.Kruassan tərəfindən **“defektli”** demokratiyanın xüsusiyyətinin müəyyənləşdirilməsi.

1997-ci ildə Parlamentlərarası İttifaqın 161-ci sessiyasında qəbul edilən **“Demokratiya haqqında ümumdünya bəyannaməsi”**. MDB ölkələrində demokratiya probleminin inkişafı. Azərbaycan Respublikasında demokratiya probleminin elmi

təhlili. Transizitologiya – demokratiyaya keçidin ümumi konsepsiyası kimi. Demokratiya Azərbaycanın modernləşməsi prosesinin əsas istiqaməti kimi.

Mövzu 9. Siyasi proses və siyasi inkişaf

Siyasi proses anlayışı. Siyasi dəyişiklik ictimai inkişaf faktoru kimi. Siyasi dəyişikliklərin tipləri (cərəyan, inkişaf, tənəzzül)

Siyasi inkişaf və onun iki əsas forması (təkamül və inqilab). Siyasi inkişafın müasir konsepsiyaları. Ənənəvi, keçid və müasir cəmiyyətlər. Siyasətdə innovasiya prosesi və onun mərhələləri. Siyasi modernləşmə nəzəriyyələri. Siyasi modernləşmənin mərhələləri. Azərbaycanda müasir siyasi prosesin xüsusiyyətləri.

Mövzu 10. Beynəlxalq siyasi proseslər.

Beynəlxalq siyasi proseslərin xüsusiyyətləri. Beynəlxalq münasibətlərin müasir prinsipləri. XX əsrin ikinci yarısının dünya siyasəti haqqında nəzəri diskussiyaları. **Ənənəviçilərin** (R.Meyer), **modernistlərin** (M.Kaplan, R.Nort, R.Snayder, Q.Alisson), **dövlətçilərin** (K.Doye, R.Uolts) və qlobalistlərin (E.Xaas, D.Puçala, L.Lindberg) baxışları. Həmin dövrün geosiyasi ideyaları. S.Koen və C.Rozeaunun geosiyasi yanaşmaları. Beynəlxalq münasibətlərin nəzəriyyəsinin (BMN) özünə xas xüsusiyyətləri. Siyasi qarşılıqlı təsir və siyasi qarşılıqlı əlaqələr beynəlxalq münasibətlərin (BM) əsası kimi. BM-in öyrənilməsində nəzəriyyənin rolu. Müasir BMN-in metodologiyası və metodları. BM-in tədqiqində **ənənəvi**, yaxud **klassik yanaşma** (H.Morgentau, M.Uayt, H.Bull, R.Aron və başqaları) və **elmi yanaşma**, yaxud **modernizm** (M.Kaplan, C. Fon Nyumen, C.Modelski, O.Morgenştern və başqaları). **Sistemli yanaşma** və onun əsasında işlənən təhlilinin **səviyyələri metodu**. K.Uoltsın “İnsan, dövlət və müharibə” (1965) əsəri. **Modelləşdirmə və formalizasiya** metodları.

BMN-in təşəkkülü və inkişafı. **Realizm, liberalizm və radikalizm** BMN-in ən

tanınmış paradigmaları kimi.**Siyasi realizm paradigmasının** əsas müddəaları və növləri.

Klassik realizm (E.H.Karr, H.Morgentau, R.Aron, H.Kissencer), **qeyri-klassik realizm**, yaxud **neorealizm** (K.Uolts, R.Gilpin, S.Uolt, B.Buzan), **postklassik realizm** (S.Hanqtington).

Liberal-idealist paradigmanın əsas müddəaları və növləri. **Klassik liberalizm** (A.Smit, İ.Kant, V.Vilson), **qeyri-klassik liberalizm** (R.Kohen, C.Nay, S.Krasner, F.Kratovçil), **postklassik liberalizm** (C.Rozenau, E.O.Şempyel, C.Metyuz, D.Messner, F.Fukuyama, E.Moravçik, C.Li Rey, L.Eksuorsi, V.Zartman, L.Rinner, Q.Salame).

Radikalizm paradigmasının əsas müddəaları və növləri. **Klassik marksizm-leninizm** (K.Marks, F.Engels, V.Lenin), **qeyri-klassik marksizm**, yaxud **neomarksizm** (R.Prebiş, Y.Qaltung, Y.Vallerstayn, S.Amin), **postklassik radikalizm** (S.Gill, R.Koks, M.Xorkxaymer).

BMN-in inkişafında üç “böyük mübahisə”. BMN çərçivəsində yeni cərəyanların işlənməsi. **Postmodernizm, beynəlxalq siyasi iqtisad və beynəlxalq münasibətlərin sosiologiyası cərəyanları.**

BMN-in ümumi və xüsusi nəzəriyyələri. Paradigmalararası və paradigmal xüsusi nəzəriyyələr.

Qloballaşma, qlokallaşma və regionlaşma prosesləri. Qlobal idarəetmə ideyaları. Qlobal idarəetmə xüsusiyyətləri barədə D.Messnerin fikirləri. Yumşaq güc ideyası (C.Nay) və fenomeni. Qlobal idarəetmə sistemində hökumətlərarası təşkilatlar. Dünya siyasətinin inkişafının ən yeni tendensiyaları. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin xüsusiyyətləri.

Mövzu 11. Siyasi münaqişələr

Siyasi münaqişələrin xüsusiyyətləri strukturu və əsas formaları. Siyasi münaqişələrin mənbələri. Siyasi münaqişələrin tipologiyası. Siyasi münaqişələrin

nəzarət və idarəetmə texnologiyaları. Siyasi münaqişələrin idarəedilməsinin əsas strategiyaları. Siyasi münaqişələrin tənzimləmə və həlli mərhələləri. Danışqlar prosesinin texnikaları.

Etnosiyasi münaqişə anlayışı və səbəbləri. Etnosiyasi münaqişələrin tipologiyası. Separatçılıq – ictimai siyasi hadisə kimi. Müasir separatizm probleminin həlli yolları. Etnosiyasi münaqişələrin tənzimləmə formaları.

Ermənistan –Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin yaranma səbəbləri, inkişaf xüsusiyyətləri və hazırkı vəziyyəti. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolları.

Bölmə III. Ən yeni nəzəri və tətbiqi siyasi problematika

Mövzu 12. Empirik siyasi nəzəriyyə.

Empirik siyasi nəzəriyyə siyasət dünyasının tətbiqi səviyyəsini, o cümlədən siyasi və sosial aktorların spesifik tipini – yeni ictimai hərəkətləri öyrənən siyasi elmin bölməsi kimi. Empirik siyasi nəzəriyyənin inkişaf tarixi.

Siyasi analiz empirik siyasi nəzəriyyənin əsas sahələrindən biri kimi. “Siyasi analiz” anlayışının **nəzəri-fundamental, instrumental-empirik və praktiki-tətbiqi** mənalı. Siyasi analizin növləri.

Siyasi təhlil tətbiqi fənn kimi. Siyasi təhlilin ABŞ, Avropa və MDB ölkələrində təşəkkül və inkişaf xüsusiyyətləri. Siyasi təhlilin istiqamətləri və tipləri.

Siyasi qərarların qəbul edilməsi. Dövlət idarəçiliyi sahəsində qərarların qəbul edilməsi problemi. “Qərarların qəbul edilməsi” nəzəriyyəsinin inkişaf tarixi. Qərarların qəbul edilməsi subyekt kimi dövlətin əsas xüsusiyyətləri. Dövlət siyasətinin formalaşma texnologiyaları. Siyasi qərarların qəbul edilməsinin mərhələləri.

“Yeni sosial (ictimai) hərəkətləri” təhlil edən siyasi nəzəriyyələr. Müasir **feminist** konsepsiyalar həm empirik, həm də analitik siyasi nəzəriyyələrin tərkib hissəsi kimi. Gender problematikası. Vətəndaş cəmiyyəti konsepsiyaları.

Postmodernizm nəzəriyyələri. Postmodernizm termini və anlayışı. Postmodernizmin mahiyyəti (D.Harvey və J.-F.Liotarın görüşləri). R.İnqlhartın postmodernizm nəzəriyyəsi. Güclü dövlət nəzəriyyəsi.

Mövzu 13. Qlobalistika və sosiosiyasi qloballaşma.

Qlobalistika dünya siyasəti və beynəlxalq münasibətlər sferasında yeni fənlərarası bilik sahəsi kimi. XX əsrin 70-ci illərinin başlanğıcında qlobalistikanın yaranması və inkişafı (Roma klubuna “Artımın həddi” məzuru, 1972). Roma klubunun 1991-ci ildə nəşr olunan “İlk qlobal inqilab” adlı birinci məzuru.

Amerika alimləri S.Mendlovits və R.Folkun “qlobal islahatlar” ideyaları. 60-cı illərin sonunda gələcəyin qlobal idarəetməsinin müsbət (normativ) işlənməsi məqsədi ilə “World Order Model Project” (WOMP) beynəlxalq tədqiqat layihəsinin təşkili. Qlobal problemlərin öyrənilməsi və yeni ideyaların irəli sürülməsi üçün dünya siyasətinin aparıcı fiqurlarının rəhbərliyi altında yaradılan Beynəlxalq komissiyalar. Dünya Bankının məruzələri.

Qlobalistikanın əsas anlayışları. İntellektual başlanğıc: İ.Vallersteyn, F.Brodel, F.Fukuyama, S.Hantinqton, C.Gelbreyt, P.F.Draker, L.K.Turou, M.Qoldman, C.Stinqlits, C.Soros və U.Bekin görüşləri.

Rusiya elmində qlobalistika problemləri. A.S.Panarin, A.A.Zinovyev, İ.A.Utkin, V.A.Derqaçov, O.T.Boqomolov, V.L.İnozemtsev, Y.D.Şişkov, M.Q.Delyaqin, A.İ.Neklessa və E.Q.Koçetovun görüşləri. Qloballaşmanın obyektiv məntiqi və yeni hədələri. Qloballaşma prosesinin dövrlərə bölünməsi probleminə dair müxtəlif yanaşmalar (xüsusilə, “İqtisadi əməkdaşlıq və inkişaf təşkilatı”nın yanaşması və A.İ.Utkinin “XXI əsrin dünya nizamı” kitabına təqdim olunan yanaşması).

Qloballaşma və informasiya inqilabı. **Postsənaye cəmiyyəti** (D.Bell), **texnoloji inqilablar** (E.Toffler) və **informasionalizm** (M.Kastels) nəzəriyyələri.

İnformasiya – kommunikasiya texnologiyaları. Yeni informasiyalı dünya nizamının

qaydaları və internetin texnoloji imkanlarının istifadəsinin neqativ-hüquqi əsaslarının işlənməsi məqsədilə yaradılan **“Qlobal informasiya infrastrukturu” (Qİİ)** konsepsiyasının ən əsas prinsipləri.

Libertarizm nəzəriyyəsi. M.Fridmen və K.Popperin baxışları.”**Qızıl milyard**” nəzəriyyəsi. Qlobal rəqabət problemi.

Siyasi qloballaşma məsələləri. Neoliberal qloballaşmanın spesifik xüsusiyyətləri. Qloballaşmanın dünya siyasətinə təsiri. Qloballaşma və dövlət-millətlərin qarşılıqlı münasibətlərinin xüsusiyyətləri.

Sosial qloballaşma problemləri. E.Giddensin “Gözdən qaçan dünya : qloballaşma bizim həyatımızı necə dəyişir” kitabında izah edilən sosial qloballaşma haqqındakı görüşləri

Mədəni qloballaşma məsələləri. Müasirliyin qlobal problemləri. Qlobal modelləşdirmə.”Yaşıl inqilabın” geoiqtisadi strategiyası. Yer Kürəsinin ekoloji problemləri.Azərbaycan qloballaşan dünyada. Azərbaycanda qloballaşma problemlərinin təhlili. Azərbaycan siyasi elmində qloballaşma problemi. Akademik R.Mehdiyevin qloballaşma probleminə dair yanaşması.

Mövzu 14.Siyasi imicmeykinq

Siyasi imic anlayışı və fenomeni. Siyasi imicin təsnifatı, manipulyativ təbiəti,struktur və tipologiyası.Siyasi imicin subyektləri.

Fərdi siyasi imic. Siyasi liderin imici. Siyasətçi qadın imici.

Siyasi liderin imici və KİV. Seçki kampaniyası p0rosesində siyasi imicin yaradılması spesifikasiyası. Korporativ siyasi imici. Sistemli-korporativ imic. “Dövlətin imici” və “ölkələrin imici” anlayışlarının nisbəti probleminin praktiki əhəmiyyəti, səciyyəvi xüsusiyyətləri və əssa komponentləri. Müasir Azərbaycanın cəlbedici imicinin hazırkı vəziyyəti və inkişaf perspektivləri.

Siyasi imicmeykinq peşəkar fəaliyyət növü kimi. Siyasi imicmeykinqin bövləri və prinsipləri. Siyasi imicmeykinqdə imicin formalaşdırılması və idarəedilməsi məsələləri. İmicmeykinq və siyasi reklam.

Mövzu 15.Siyasi menecment

Müasir cəmiyyətdə idarəetmə. Siyasi menecment: anlayışı, mahiyyəti,fərqli cəhətləri. Siyasi menecment və siyasi idarəetmə. Siyasi menecmentin növləri. Siyasi menecment və siyasi marketinq. Siyasi menecment və siyasi PR. Siyasi proseslərin idarəedilməsi. Siyasi proseslərin dövlət idarəedilməsi mexanizmləri.

Siyasi texnologiyalar. Siyasi texnologiyaların spesifikasiyası və növləri. Siyasi texnologiyalar elm və sənət kimi.

Siyasi kampaniya. Siyasi kampaniya idarəetmə münasibətlərinin bir növü kimi. Siyasi kampaniyada idarəetmənin obyektı və subyektı. Siyasi menecer. Siyasi kampaniyalarda kommunikasiya proseslərinin idarəedilməsi texnologiyaları. Siyasi kampaniyalarda media və internet texnologiyalar. Siyasi kampaniyalarda risklərin idarəedilməsi. Siyasi kampaniyaların layihələşdirilməsi.

Siyasi konsaltingin yaranması və inkişafı xüsusiyyətləri. Siyasi konsalting: mahiyyəti,sahələri və növləri. Siyasətçilər və siyasi məsləhətçilər.səmərəli qarşılıqlı və əlaqə problemləri. Siyasi konsalting bazarı. Siyasi texnologiyaların etik problemləri.

İmtahan sualları

1. Siyasi hakimiyyət
2. Siyasi hakimiyyətin müasir nəzəri traktovkaları
3. Siyasi institutlar
4. Müasir cəmiyyətin iki növ siyasi institutları
5. Dövlət universal siyasi institut kimi
6. Müasir dövlət və onun əsas institutları
7. Parlamentarizm institutu
8. Dövlətin formaları
9. Güclü dövlət nəzəriyyələri
10. Posmüasirlik dövründə dövlətin yeri
11. Azərbaycanda parlamentarizm institutu: tarixi və rolu
12. Azərbaycanda prezidentlik institutu
13. Azərbaycanda vitse-prezidentlik institutu
14. Seçki sistemləri
15. Maraqlar qrupları
16. Maraqlar qruplarının tipologiyası
17. Təzyiq qrupları
18. Lobbiçilik və lobbist təşkilatlar
19. Maraqların nümayəndəlik sistemləri
20. Siyasi partiyalar
21. Partogenezin əsas mərhələləri
22. Siyasi partiyların növləri
23. M. Dyuverjenin partiya tipologiyası
24. Partiya sistemləri
25. Azərbaycan Respublikasında çoxpartiyalı sistem
26. Siyasi sistemlər
27. Siyasətin sistemli təhlilinin yaranması və inkişafı
28. Əsas siyasi sistem nəzəriyyələri
29. Siyasi sistemin mahiyyəti, strukturu və funksiyaları
30. Siyasi sistemin işləmə mexanizmləri
31. Siyasi rejim
32. Siyasi rejimlərin növləri
33. Totalitar rejim
34. Totalitarizmin institusional və normativ xüsusiyyətləri

35. Avtoritar rejim
36. Avtoritarizmin növləri
37. Demokratiyanın müasir konsepsiyaları
38. Müasir demokratiyanın növləri
39. Tranzitologiya demokratiyaya keçidin müasir konsepsiyası kimi
40. Siyasi proses
41. Siyasi dəyişiklik ictimai inkişaf faktoru kimi
42. Siyasi proseslərin tipologiyası
43. Ənənəvi, keçid və müasir cəmiyyətlər
44. Siyasi inkişafın müasir konsepsiyaları
45. Siyasi modernləşmə nəzəriyyələri
46. Azərbaycanda müasir siyasi prosesin xüsusiyyətləri
47. Beynəlxalq siyasi proseslər
48. Beynəlxalq münasibətlərin müasir prinsipləri
49. XX əsrin ikinci yarısının dünya siyasəti haqqında nəzəri diskussiyaları
50. XX əsrin ikinci yarısının geosiyasi ideyaları
51. S.Koen, C.Rozenau və S.Hanqinqtonun geosiyasi yanaşmaları
52. Qloballaşma, qlokallaşma və regionlaşma prosesləri
53. Qlobal idarəetmə ideyaları
54. D.Messnerin qlobal idarəetmə barədə fikirləri
55. “Yumşaq güc” ideyası (C.Nay) və fenomeni
56. Dünya siyasətinin inkişafının ən yeni tendensiyaları
57. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin xüsusiyyətləri
58. Siyasi münaqişələrin xüsusiyyətləri və əsas formaları
59. Siyasi münaqişələrin tipologiyası
60. Siyasi münaqişələrin nəzarət və idarəetmə texnologiyaları
61. Siyasi münaqişələrin idarə edilməsinin əsas strategiyaları
62. Siyasi münaqişələrin tənzimləmə və həlli mərhələləri
63. Danışıqlar prosesinin texnologiyaları
64. Etnosiyasi münaqişələrin səbəbləri və tipologiyası
65. Separatçılıq ictimai-siyasi hadisə kimi
66. Siyasi analiz empirik siyasi nəzəriyyənin əsas sahələrindən biri kimi
67. Siyasi analizin istiqamətləri və tipləri
68. Siyasi qərarların qəbul edilməsi
69. Dövlət siyasətinin formalaşması texnologiyaları
70. Yeni sosial hərəkətlər

- 71.Müasir feminist konsepsiyalar
- 72.Siyasi elmdə gender problematikasi
- 73.Postmodernizm nəzəriyyələri
- 74.Qlobalistika və sosiosiyasi qloballaşma
- 75.Qlobalistikanın yaranması və inkişafı xüsusiyyətləri
- 76.“Qlobal informasiya infrastrukturu” konsepsiyasının ən əsas prinsipləri
- 77.Libertarizm nəzəriyyələri
- 78.“Qızıl milyard” nəzəriyyəsi
- 79.Azərbaycan siyasi elmində qloballaşma problemi
- 80.Siyasi imicmeykinq
- 81.Siyasi imic anlayışı və fenomeni
- 82.Siyasi imicin təsnifatı, manipulyativ təbiəti, strukturu və tipologiyası
- 83.Fərdi siyasi imic
- 84.Korporativ siyasi imic
- 85.Sistemli-korporativ siyasi imic
- 86.Müasir Azərbaycanın cəlbədicı imicinin hazırkı vəziyyəti və inkişaf perspektivləri
- 87.Siyasi menecment: anlayışı,mahiyyəti,fərqli cəhətləri və növləri
- 88.Siyasi menecment və idarəetmə
- 89.Siyasi menecment və siyasi marketinq
- 90.Siyasi menecment və syasi PR
- 91.Siyasi proseslərin dövlət idarə edilməsi mexanizmləri
- 92.Siyasi texnologiyaların spesifikasiyası
- 93.Siyasi texnologiyaların növləri
- 94.Siyasi kampaniya idarəetmə münasibətlərinin bir növü kimi
- 95.Siyasi kampaniyalarda informasiya-analitik texnologiyalar
- 96.Siyasi kampaniyalarda kommunikasiya proseslərinin idarə edilməsi texnologiyası
- 97.Siyasi kampaniyalarda media - və internet texnologiyalar
- 98.Siyasi kampaniyaların layihələşdirilməsi
- 100.Siyasi konsaltinq: mahiyyəti, sahələri və növləri

Tövsiyə olunan ədəbiyyat siyahısı.

Azərbaycan dilində

1. Abbasbəyli A., Nəcəfov E. Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi. Dərslik. Bakı; Mürtəcim”, 2007,208s.
2. Beynəlxalq əlaqələr üzrə bələdçi. Walter Carlsnaes, Thomas Risse və Beth A.Simmons-un redaktəsi ilə. Bakı,2005
3. Dahl Robert.Demokratiya haqqında. Bakı,2004
4. Əfəndiyev M. Siyasi elmin müasir problemləri. Dərslik. Bakı,2014
5. Ələkbərova N. “Siyasi imicmeykinq” Dərslik Bakı, “Elm və Təhsil”, 2019
6. Ələkbərova N. Siyasi elmin müasir problemləri. Ali məktəblərin magistratura pilləsi üçün dərslik Bakı, “Elm və Təhsil”, 2013
7. İsgəndərzadə M. Politologiyanın əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2012
8. Şirəliyev H., Əhmədov Ə. Politologiya. Dərslik. Bakı, 2014
9. Əliyev S., Cahangirli C. Azərbaycanın siyasi təlimlər tarixi. Dərslik. Bakı, 2020. 364 s.
- 10.Hüseynova N. Dövlət qulluğu və idarəetmə. Məqalələr və müsahibələr toplusu. Bakı, 2017. 181 s.

Rus dilində

- 11.Алексеева Т.А. Современные политические теории. — М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2018.
12. Арон. Р Демократия и тоталитаризм, М. Текет,1993
- 13.Бенетон Филипп. Введение в политическую науку. М., Весь мир,2017
- 14.Даль Р. Полиархия. Участие и оппозиция. М.Изд-во ВШЭ ГУ,2010
- 15.Дергачев В.А. Глобалистика: учебное пособие для студентов вузов. М., Изд-во «Юнити- Дана».2005

- 16.Зеленков М.Ю. Конфликтология . Москва; Дашков и К, 2013
 - 17.Иванов В. Теория государства. М: Изд-ва ВШЭ ГУ,2010
 - 18.Инглхарт Р, Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития М.: Новое издательство, 2011.
 - 19.Институциональная политология: Современный институционализм и политическая трансформация России / под ред. С.В. Патрушева. – М.: ИСП РАН, 2016. – 586 с.
 - 20.Истон Д. Категории системного анализа политики / Антология мировых политических мысли. В 5-ти т. М.: Мысль. Т2. Зарубежная политическая мысль XX в.
 - 21.Кожев А.Понятие власти/пер. с франц. А.М.Руткевича. М.:Праксис, 2017.
 - 22.Козырев Т.И. Политическая конфликтология. М: И.Д.ФОРУМ: ИНФТА. М.2011
 - 23.Коэн Дж. Л. / Дж. Л. Коэн, Э. Арато . Гражданское общество и политическая теория /
 24. Крауч К. Постдемократия.- М.: Изд. дом Гос. Ун-та - Высшей школы экономики,2016.
 - 25.Ледяев В.Т. Власть : концептуальных анализ. М.: "РОССПЭН", 2001
 - 26.Льюкс С. Власть: Радикальный взгляд.- М.: Изд.дом Гос. ун-та -Высшей школы экономики,2018.
 27. Марков, Б. В. Понятие политического. М.: РОССПЭН. 2017
 - 28.Международный отношения: теории,конфликты,организации. Учебное пособие под ред. П.А.Цыганкова. М., «Альфа-М»,2004
 - 29.Парсонс Т. Система Современных обществ. М. Аспект Пресс, 1997
- Пер. с англ.– М.: Весь мир, 2015.

30. Политические системы современных государств. В 4-х т. М. Аспект Пресс, 2012-2014
31. Политическая наука: новые направления. Под ред. Р. Гудина и Х. Д. Клингеманна. Пер. с англ. М. Гурвица, А. Делечука, Т. Якушевой. Науч. Ред. Е. Б. Шестопаля. М., Вече, 1999
32. Политология : учебник / Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т), М-во иностр. дел РФ ; [авт. кол. : А. Ю. Мельвиль и др. ; науч. ред. Т. В. Шмачкова]. – М. : Проспект, 2017. – 618 с.
33. Пушкарёва Г. В. Политический менеджмент. Учебник и практикум. Москва. Юрайт 2018.
34. Пушкарёва Г. В. Политология. Учебник и практикум. Москва. Юрайт 2018.
35. Современная политическая теория. М., NOTA BENE, 2016
36. Соловьёв А. И. Политология. Политическая теория. Политические технологии. Учебник. Москва. Аспект Пресс, 2000
37. Теория и история политических институтов / под ред. О. В. Поповой. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2014
38. Теория политики: учеб. пособие для вузов / под ред. Б. А. Исаева. - СПб.: ПИТЕР, 2018. - 460 с..
39. Тоффлер Э. Третья волна. М., 1999.
40. Туронок С. Г. Политический анализ. Курс лекций. М., Изд-во «Дело», 2005
41. Фукуяма Ф. Сильное государство. Управление и мировой порядок в XXI веке. М., 2006.
42. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М., 2003
43. Шмитт К. Теория партизана: Промежуточное замечание по поводу понятия политического. - М.: Праксис, 2017. – 304 с.

İngilis dilində

44. Almond G. The return to state. American policy science review. 1988. Vol 82.
45. APSA. <http://www.apsanet.org/>
46. APSA. <http://www.opsanet.org/>
47. Castles F.G., Merrill V. Towards a general model of public policy outcomes. Journal of Theoretical Politics. 1988. Vol 1
48. Connolly W.E. The Terms of Political Discourse. – 3-rd ed., 1993.
49. Dahl R.A. Dilemmas of pluralist democracy. New Haven (Conn). Yale University Press, 1982.
50. Easton D. The analysis of political structure. New York, Routledge, 1990.
51. ECPR. [https:// ecpr.eu/](https://ecpr.eu/)
52. ECPR. <https://ecpr.eu/>
- 53. Edward S. Greenberg, Benjamin I. Page “Political Science “Pearson Learning Solutions (2012)**
54. Gibbins J., Reimer B. The Politics of Postmodernity . L – Thousands – Oaks – New Delhi. 1999.
55. Harvey D. The condition of Postmodernity. Cambridge, 1994.
56. Huntington S. The third wave : Democratization in the 20 –th century. Norman: University of Oklahoma Press, 1991.
57. Inglehart R. Modernization and postmodernization. Culture, Economic and Political Change in 43 Societies. Princeton: Princeton Univ. Press, 1997.
58. IPSA. <https://www.ipsa.org/>
59. IPSA. <https://www/ipsa.org/>
60. Lasswell H.D. Propaganda technique in the world war. New York . Knopf, 1927.
61. Lasswell H.D. Psychopathology and politics. Chicago: University of Chicago Press, 1930.
62. Lasswell H.D. Politics : Who gets what, when and how. New York: Mc Craw – Hill, 1936.

63. Lipset S.M. The social requisites of democracy revisited. American Sociological Review. 1994.Vol 59.
- 64.March J.G . Decision and organizations. New York: Blackwell, 1988.
- 65.March J.G . Olsen J.P. Rediscovering institutions. New York : Free Press, 1989.
- 66.March J.G . Olsen J.P. The new institutionalizm: Organizational factors in political life.// American Political Science Reviw. 1984.Vol 78.
- 67. National standards for civics and government. USA: Center for civic education, 2000, 187 p**
- 68.Paul M. Kellstedt , Guy D/Whitten «The Fundamentals of Political Science Research» Cambridge University Press; 3 edition (July 26, 2018)**
- 69.Putham R. Making democracy work.Princeton (N.J): Princeton University Press, 1993.
- 70.Shanley M.L., Paeman C. (eds) Feminist interpretations and political theory. University Park (Penn) : Penn State Press, 1991.
- 71.Vivien Lowndes, David Marsh, Gerry Stoker “Theory and Methods in Political Science” Red Globe Press; 4th ed. 2018 edition (September 29, 2017)**
- 72.Weaver R.K., Rockman B.A (eds.) Do institutions matter? Washington (D.C.) : Brookings Instituions, 1993.
- 73.Wkite S.K . Political theory and postmodernism. Cambridge : Cambridge University Press, 1991.